

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ України В МОНУМЕНТАХ

(до 30-річчя Незалежності України)

Інформаційний бюлетень

Тернопіль 2021

УДК 94(477)

М 77

Незалежність України в монументах: інформ. бюлетень /
Терноп. обл. б-ка для дітей, інформ.-бібліогр. від.; уклад.
Г. В. Ракоча. – Тернопіль, 2021. – 16 с.

У даному виданні бібліотекарі, вчителі та всі бажаючі знайдуть інформацію про оригінальні архітектурні споруди присвячені Незалежності України, які постали на території нашої держави. Матеріал розміщено в хронологічному порядку.

Матеріал підготувала:

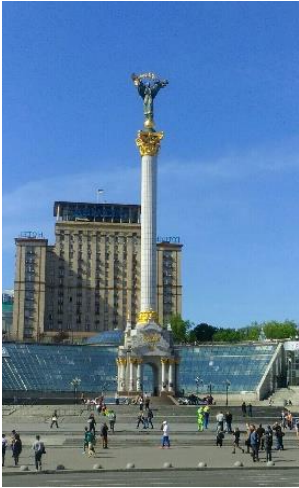
Ракоча Г. В.

Відповідальна за випуск:

Новіцька Н. С.

Комп'ютерний дизайн:

Чайковський В. І.

Монумент Незалежності — триумфальна колона в Києві на честь десятиріччя Незалежності України. Розташована у центрі міста на Майдані Незалежності.

Пам'ятник уособлює народження нової держави і є одним із найяскравіших скульптурних витворів країни.

На колоні стоїть статуя Оранти-Берегині – дівчини, одягненої в український національний костюм, яка тримає в руках калинову гілку – вічний символ України. В якості моделі для створення Берегині скульптор А. Куц обрав свою дочку – Христину Катреніс. Окремі елементи скульптури — калинова гілка, орнамент на одязі й стрічки вінка покриті золотом. Маса скульптури з литої бронзи, виконана в стилі українського бароко, ампір – близько 20 тонн, висота – 61 метр. З метою гасіння коливань під час урагану, землетрусу чи сильного вітру, в середині колони під скульптурою інженери при будівництві підвісили маятник вагою півтори тонни та гвинтові сходи. Підніжжям слугує християнський храм, виконаний у стилі бароко. Прототипом храму є Брама Заборовського – парадний в'їзд на територію Софіївського собору.

Місто: *Київ*

Автори проекту: скульптор – *Анатолій Куц*;
архітектори – *С. В. Бабушкін, О. В. Комаровський, Р. І. Кухаренко, О. К. Стукалов*

Будівництво: *2000–2001 роки*

Меморіальний комплекс «Борцям за волю України» – у місті Стрий Львівської області – відкритий 19 червня 2005 року на території тюрми. Він став першим в Україні колишнім репресивним

закладом, перетвореним у музейний комплекс.

Основні складові комплексу – це, в першу чергу, символічна кована огорожа, яка складається з елементів, що нагадують простягнуті до неба руки мучеників. Огорожа переплетена гілками троянд – уособлення нескореної боротьби, духовної краси загиблих, які віддали своє життя за волю України. Обабіч вхідної брами – фрагменти стіни з загратованими вікнами, які нагадують перехожим про місце неволі. Далі вхідна арка з терновим вінком угорі і меморіальна стела. За вхідною аркою – двоповерхова будівля музею.

До складу комплексу входять скульптурна композиція **«Міста»** – узагальнений образ материнських страждань, що зображає знеможене тіло загиблого сина на руках матері, **стіна скорботи** у вигляді чорного хреста і барельєфу мучеників, могила-саркофаг. Тут захоронені рештки жертв сталінських репресій 1941 року. Збережено також сторожову вежу тих часів,

частину тюремного муру. На приміщенні колишньої в'язниці встановлено Дзвін пам'яті. Меморіальний комплекс є водночас моторошним і величним. Тут сконцентрована історія

людських страждань та горя, але разом з тим історія мужності, сили духу та прагнення до свободи. Тут страждали і боролись наші краяни – за часів панування австрійської та польської влади, а особливо в часи кровожерливої радянської імперії.

У складі комплексу діє музей історії стрийської тюрми, експозиція якого розповідає про українських патріотів-в'язнів – жертв усіх окупаційних режимів кінця XIX–середины XX століть.

Меморіальний комплекс «Борцям за волю України» у Стрию нагадує, що ми не маємо права забути ні цих жахливих злочинів, ні людей, які заплатили життям за волю майбутніх поколінь.

Місто: *Стрий*

Автор проєкту і скульптор: *Василь Ярич;*

скульптор: *Орест Скоп*

Дата відкриття: *19 червня 2005 року*

Пам'ятник Борцям за Незалежність України у вигляді скульптури Ангела-охоронця – величний монумент «Борцям за Українську державу 988–1991», споруджений у 2002 році. Пам'ятник збудований за кошти відомих меценатів Тетяни і Омеляна Антоновичів.

Ангел-охоронець зустрічає всіх гостей міста в новій частині Долини на кільцевій розв'язці – перетині стратегічних автошляхів, які з'єднують Львів, Івано-Франківськ та Закарпаття.

Місто: *Долина, Івано-Франківська область.*

Скульптор: *Василь Ярич.*

Дата відкриття: *2002 рік*

Монумент Незалежності «Україна, що летить» – пам’ятник, встановлений на честь проголошення Незалежності України у Харкові на площі Конституції. Був урочисто відкритий 22 серпня 2012 року напередодні 21-ї річниці Незалежності держави та Дня міста Харкова.

Монумент являє собою постамент строгої геометричної форми з облицюванням із гранітних плит сірого кольору, на якому встановлена бронзова фігура давньогрецької богині перемоги Ніки на кулі, яка в руках тримає вінок. Висота фігури – близько 6 м, кулі – близько 2,5 м, постаменту – 8 м. Загальна висота пам’ятника становить 16,5 м. Це вже другий монумент, присвячений проголошенню Незалежності України в Харкові. Перший монумент Незалежності у вигляді 16-ти метрової бетонної колони з фігурою орла на вершині було встановлено в 2001 році як тимчасовий і в 2012 році – демонтовано.

Місто: *Харків*

Автори пам’ятника: *Олександр Рідний, Ганна Іванова*

Дата відкриття: *22 червня 2012 року*

Монумент Незалежності України — символ увіковічнення боротьби українського народу за державу, котрий символічно постав у Тернополі в сквері ім. Т. Г. Шевченка на 21-му році Незалежності. Відкритий в День Державного прапора 23 серпня 2012 року.

Сьогодні на Театральному майдані в Тернополі гордо стоїть бронзова скульптура жінки як символ України у вінку з піднятими вгору руками, які переходять у журавля, що прагне до неба – образ свободи. До того ж сам птах поданий у формі тризуба. Він символізує прагнення України до свободи та незалежності.

«Цей пам'ятник – символ вкладу багатьох тернополян в українську справу. Він є визнанням ролі Тернополя у здобутті Української незалежності. Символом тривалої боротьби за ідеали нації. Символом прагнення мільйонів панувати самостійно на своїй землі. Він буде нагадувати нам про наше минуле і давати натхнення для побудови майбутнього. Кращого майбутнього для наших дітей, яке здобувається ціною життя поколінь героїв-борців», – сказав під час відкриття Сергій Надал – мер Тернополя.

Місто: *Тернопіль*

Автори пам'ятника: архітектор – *Данило Чепіль*;
скульптор – *Іван Сонсядло*

Дата відкриття: *23 серпня 2012 року*

Пам'ятник Героям, які поклали голову за незалежність та свободу України – (до 2014 – Пам'ятник борцям Жовтневої революції) знаходиться на Університетській вулиці міста Харкова.

Пам'ятник відкрито на місці зруйнованого під час Другої Світової війни Будинку Червоної Армії.

Згідно із законом про декомунізацію пам'ятник підлягав демонтажу, але діяльність харківських активістів та подальше перейменування врятували долю монумента.

9 травня 2015 року на пам'ятнику Борцям Жовтневої революції у Харкові активісти «Громадської варти» замінили табличку – замість напису на честь борців Жовтневої революції повісили напис «Героям, що поклали голову за незалежність та свободу України».

Пам'ятник борцям за Незалежність України на харківській університетській гірці представляє собою кубічні червоно-гранітні плити, поставлені на невисокий майданчик-постамент, облицьований сірим гранітом. Біля його підніжжя – бронзовий лавровий вінок в переплетенні стрічок. Вінчає монумент жовто-блакитний прапор і пам'ятна табличка.

Місто: *Харків*

Автор пам'ятника: архітектор *Л. В. Гурова*.

Дата відкриття: *9 травня 2015 року*

**Пам'ятник захисникам
Незалежності України
«Козак-переможець»** був
урочисто відкритий 21 серпня
2015 року до Дня Незалежності
України в місті Києві. Він
знаходиться навпроти будівлі
СБУ, на вулиці Володимир-
ській, 33. Автор зображення –

Я. Веретенко, а втілила його задум в життя група талановитих митців з усієї України. Скульптурна композиція символізує перемогу над злом, яке нависло над країною.

На мапі України зображений козак, який уособлює хороброго українського воїна та двоголовий дракон, який символізує зло, а в нашому з вами випадку – це Російська Федерація. У дракона на головах знаходяться корони й загалом він є копією російського герба. Сам дракон стоїть на сході України, так само як і регулярні російські війська з сепаратистами, яких вони підтримують. Також однією зі своїх голів він дивиться в сторону Криму та поклав на нього свій хвіст.

Пам'ятник доволі маленький, але дуже детальний, гарний та влучний за своєю ідеєю. Він демонструє силу та безстрашність українців перед будь-яким, навіть найстрашнішим ворогом, і каже нам, що ми обов'язково переможемо.

Місто: Київ

Автор ескізу: Я. Веретенко

Дата відкриття – 21 серпня 2015 року

Перший в Україні **Монумент воїнам, загиблим за незалежність і територіальну цілісність у ході антитерористичної операції на Донбасі** урочисто відкрили у Кривому Розі.

Чотириметрова скульптура «кіборга» поміщена між двома символічними крилами літака, які символізують трагедію Іл-76, збитого під Луганськом в червні 2014 року, коли загинуло 49 українських військових. Ескіз пам'ятника створив криворізький скульптор Володимир Токар. Прототипом став мінометник-«кіборг» Євген Абросимов з позивним «Абрикос», який брав участь у захисті Донецького аеропорту.

На монументі викарбувані імена земляків, які загинули під час військової операції на сході України. Кривий Ріг в бойових діях на Донбасі втратив більше ста бійців.

Місто: *Кривий Ріг*

Автор і скульптор: *Володимир Токар*

Дата відкриття: *19 березня 2016 року*

Пам'ятник борцям за Незалежність України на вулиці Незалежності у Ніжині Чернігівської області.

Ідея створення такого пам'ятника, що вшанував би всіх українців, які загинули за незалежність і територіальну цілісність належить ветерану АТО професору Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя Євгену Луняку.

В роботі використали граніт з Танського родовища, що на Черкащині. Пам'ятник висотою 3,5 м, вага майже 8 тонн. Складається з кількох брил, початкова вага яких була близько 13 тонн. В основі скульптури – образ солдата, який схиливши голову, тримає в руках меч, що за формою нагадує хрест. Схилена голова – знак пам'яті і шани за загиблими побратимами. Меч у спокійному стані, але в той же час він готовий до бою, немов промовляє: «Ми воювати не хочемо, але захищати Батьківщину будемо». Скульптура є втіленням і підтвердженням ще давньоруської тези, в основі якої є вся суть і глибинна самопожертва українства – «Хто до нас з мечем прийде, від меча і загине».

Місто: *Ніжин*

Автор макету: *Данііл Ровенчин*

Творець скульптури: *Микола Дзецін*

Дата відкриття: *2019 рік*

У Сваляві відкрили пам'ятник **Борцям за волю та Незалежність України.**

Задум створити монумент, який би увічнював пам'ять усіх – і тих, хто загинув на Майдані під час протестів проти «режиму Януковича», добровольців, які пішли захищати територіальну цілісність нашої держави під час перших проявів російської агресії на сході та в Криму, військовослужбовців, полеглих у ході АТО та ООС – виник у членів Свалявської спілки учасників бойових дій на сході України. Тоді ж хлопці залучили спецтехніку, кирки, лопати й власними силами заклали фундамент. У ЗМІ та соцмережах оголосили збір коштів, до реалізації благородної мети долучилися підприємці та представники державної влади.

«Цей пам'ятник стане нагадуванням кожному з нас про героїв, які виборювали і сьогодні продовжують виборювати незалежність держави, часто – ціною власного здоров'я і життя», – під час відкриття сказала заступниця міського голови Тетяна Белла.

Місто: *Свалява*

Автор: *Павло Дулішкович*

Дата відкриття: *6 грудня 2019 року*

Меморіальний комплекс загиблим за незалежність та цілісність української держави військовим відкрили 19 листопада 2020 року в Черкасах. Його встановили в знаковому місці: на площі Слави. У центрі композиції – коване дерево та скульптури воїнів, навколо них плити із іменами тих, хто не повернувся з війни на східних кордонах.

Пам'ятний знак виготовили за унікальним ескізом «Незламні духом», який намалювала донька загиблого в 2014 році бійця батальйону «Донбас» Володимира Ложешнікова – Дар'я. На передньому плані композиції розташована скульптура «Воїна-захисника». Це – збірний образ сучасного воїна в повній екіпіровці. За його спиною ще одна скульптура – «Древо життя», яке символізує безсмертя, нескінченність життя, стовбур є символом сучасності, а крона – майбутнє покоління. З протилежного боку «дерева» – ще одна скульптура «Воїна з мечем». Він, спираючись на меч, прихилив коліно. Він – ветеран, волонтер, медик, капелан... Він – це народ, який підтримує своїх захисників. По боках – дві стели червоного граніту з викарбуваними іменами воїнів, які віддали своє життя за сучасну Україну. Саме вона разом із міським головою Анатолієм Бондаренком та АТОВцем Володимиром Болсуновським взяли участь у символічній церемонії відкриття комплексу.

Місто: Черкаси

Авторка ескізу: Дар'я Ложешнікова

Дата відкриття: 19 листопада 2020 року

Наша адреса:
м. Тернопіль
вул. Коперника, 17
Тел.: (0352) 23 59 47
(096) 096 79 92
E-mail: chbibl@ukr.net
Сайт: odb.te.ua
Facebook.com/odbteua
@ternoteka